

Mitjans tècnics contra els incendis forestals

Esclata el polvorí

Abans que comencés l'estiu, els boscos dels Països Catalans havien estat qualificats de polvorins. Les hectàrees cremades fins ara demostren que realment eren polvorins. I això malgrat els mitjans materials de què disposen les diverses administracions per enfrontar-s'hi.

La vegetació dels Països Catalans torna a patir un any més incendis.

RAFA GIL

Fa dos diumenges, un dels dos focs més intensos d'aquest any als Països Catalans va deixar totalment calcinades al voltant de 2.500 hectàrees de vegetació a la Ribera d'Ebre i al Priorat. Aquest ha estat l'incendi forestal més gran ocorregut al Principat des de 1986, any en què a Catalunya va haver-hi una vertadera catàstrofe ecològica: es van cremar 42.417 hectàrees.

Al País Valencià, per contra, l'any amb més superfície forestal devastada per les flames va ser el 1985, amb 39.854 hectàrees. I a les Balears, l'any més funest quant a incendis forestals va ser el

1987, amb 1.033 hectàrees de superfície cremades.

El segon incendi més intens –i també el més gran– declarat enguany al nostre país, va succeir la setmana passada al País Valencià, i va iniciar-se al terme municipal de Bunyol. Amb diversos fronts, que sumaven més de vint quilòmetres de longitud, es calcula que les hectàrees consumides pel foc van sobrepassar les 10.000. Una superfície, com pot apreciar-se, literalment monstruosa.

No obstant això, a l'estiu, parlar d'incendis forestals no es fa estrany, sinó tot el contrari. És un tema de conversa freqüent i una font de notícies habitual. I

més si, com enguany, les pluges han estat copioses durant els mesos d'hivern i de primavera, i per tant el sotabosc ha crescut amb abundància i el sol estival s'ha encarregat d'assecar-lo. És allò que a principis d'estiu ja es qualificava de *polvorí*. Doncs, bé, el polvorí, pel que sembla, ja ha començat a esclatar.

A l'hora de redactar aquestes línies, al País Valencià, des que va començar l'estiu, i per efecte essencialment de l'incendi de la setmana passada del Bunyol, han quedat calcinades unes 14.000 hectàrees de vegetació. A Catalunya, amb el foc de la Ribera d'Ebre i al Priorat, aquesta xifra s'eleva a les 3.000.

EL PAÍS VALENCIA NO ADMET MÉS FLAMES

Les previsions d'incendis forestals per aquesta temporada, això no obstant, resultaven més optimistes no fa gaire, justament abans que comencessin els primers focs. L'optimisme venia donat perquè des de feia anys –en concret des del 1985 al País Valencià, el 1986 a Catalunya i el 1987 a les Balears–, els incendis havien disminuït notablement al nostre país.

L'única excepció del decreixement dels focs forestals va donar-se l'any passat al País Valencià, on van cremar-se 23.659 hectàrees de vegetació, mentre que en els anteriors quatre anys el nombre d'hectàrees forestals cremades no havia sobrepassat en cap cas les 10.000 anuals. Aquest any, però, també sembla que el País Valencià trencherà la línia descendent d'incendis forestals dels últims estius. De moment, com hem explicat abans, el nombre d'hectàrees cremades passa de les 14.000, i res no fa pensar –llevat que la superfície que encara queda per cremar sigui tan petita que no admeti més flames– que enguany no es pugui arribar a les desastroses 23.659 de l'any passat.

Tot i això, també hem de dir que, de forma global, les previsions respecte als incendis forestals realitzades per a aquest estiu, encara que de moment hagin estat sobrepassades, no sembla que hagin de fer variar gaire la línia descendent de les últimes temporades. La genèrica disminució dels incendis forestals ha estat causada per diversos factors. Entre ells destaquen l'atenció de les administracions públiques a la prevenció i extinció d'incendis forestals, i la conscienciació de la gent de com de perjudicial pot arribar a esdevenir per la qualitat de vida humana la reducció de superfície forestal –i, consegüentment, la temuda desertització.

Respecte a aquest últim punt, les flames que el 1986 van envoltar el monestir de Montserrat, esdevingueren el detonant d'una animadversió, per part sobretot de l'opinió pública del Principat, cap als incendis forestals i els agents que els causaven, ja fossin atzarosos o intencionats.

LES ADMINISTRACIONS AUTONÒMIQUES

Les administracions públiques, d'altra banda, han tingut una importància decisiva a l'hora d'incidir en la disminució dels últims anys dels focs forestals. I, en concret, les diverses administracions au-

tonòmiques dels Països Catalans. Això, tant pel que fa referència a les campanyes propagandístiques de prevenció, com a l'adquisició i organització dels diversos mitjans d'extinció.

Cenyint-nos als efectius materials per l'extinció dels incendis forestals, hem de dir que, a poc a poc, les diverses administracions autonòmiques del nostre país s'han dotat d'un petit exèrcit particular per tal de poder actuar amb major eficàcia contra les flames. Aquest petit exèrcit contra el foc està format, als Països Catalans i de manera genèrica –hi ha col.laboracions amb altres organismes estatals i privats–, per 5 hidroavions, 23 helicòpters i 17 avionetes.

En concret, a Catalunya hi ha dos hidroavions amb una capacitat per transportar 5.000 litres d'aigua; un altre, amb capacitat per 3.500 litres; tres helicòpters bombarders d'aigua (1.400 litres); sis helicòpters de vigilància; i vuit avionetes. Tots aquests efectius es coordinen des del Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca de la Generalitat de Catalunya mitjançant el programa *Foc Verd*, destinat a la reducció dels incendis forestals.

Al marge d'altres valoracions, des que el 1987 es va iniciar el programa *Foc Verd*, els incendis forestals al Principat s'han reduït de manera espectacular: des de 1986, amb més de 46.000 hectàrees cremades, la superfície calcinada ha disminuït fins al punt que en cap any s'han superat les 1.500 hectàrees. A excepció feta, com hem dit abans, d'aquest estiu, que les condicions atmosfèriques propícies a les flames han ocasionat que el foc cremés fins ara al voltant de les 3.000 hectàrees.

El programa *Foc Verd* basa la seva estratègia en l'anàlisi teòric dels diversos incendis forestals, en la distribució territorial dels mitjans disponibles i en l'organització lògica de tots els efectius. *Foc Verd*, per una altra banda, té quatre punts d'actuació que sintetitzen la filosofia del programa: primer, civilització (educació per aconseguir que la gent canviï els hàbits que tendeixen a provocar els focs forestals); segon, vigilància; tercer, actuació dels grups d'intervenció immediata; i quart, extinció.

Al País Valencià, els mitjans tècnics per l'extinció dels focs forestals són semblants –tot i que una mica menors– que al Principat. Com a Catalunya, l'actuació contra les flames també s'organitza des de la Conselleria d'Agricultura i Pesca, encara que l'efectivitat última, a la

vista de les xifres —és a dir, el nombre d'hectàrees cremades—, no sembla ser tan elevada.

INCENDIS FORESTALS I CAUSES ESPECULATIVES

La Conselleria d'Agricultura i Pesca de la Generalitat valenciana disposa com a mitjans tècnics contra el foc de quatre helicòpters propis. Això a banda hi col·labora durant tot l'any un altre de Protecció Civil. I encara hi ha un tercer helicòpter que pertany a la Diputació d'Alacant.

La conselleria d'Agricultura i Pesca manté igualment una estreta relació amb Icona. Així, la cooperació amb d'aquest organisme fa que es pugui disposar d'un avió anfibi, de sis avions de càrrega a terra, i de dos helicòpters.

A les Balears, el sistema d'organització de la lluita contra el foc forestal segueix la línia de Catalunya i el País Valencià. La conselleria d'Agricultura Ramaderia i Pesca coordina els diversos mitjans tot col·laborant amb altres organismes públics i privats. Respecte als mitjans tècnics, la conselleria balear disposa d'un hidroavió amb capacitat per emmagatzemar 5.500 litres d'aigua; habitualment cobreix Mallorca i Menorca, i té la base a Pollença. També es poden obtenir els serveis d'un helicòpter pertanyent a l'aviació militar.

Tots aquests efectius materials per la lluita contra els incendis forestals, reben una important ajuda prèvia: la publicitat. En el tema dels incendis forestals són més importants —com és fàcilment endevinable— els mitjans preventius que els d'extinció. Per aquesta causa, les tres conselleries d'Agricultura dels Països Catalans han dedicat part dels seus programes i pressupostos a combatre els focs forestals de la manera més eficaç; és a dir, tractant d'evitar que es produïxin.

La raó d'això és molt senzilla: la gran majoria dels incendis són ocasionats per l'home. A Catalunya, el 1990, només va haver-hi un 11 % dels focs amb una causa natural; i és un percentatge que es considera relativament elevat. Al País Valencià, un 92 % dels incendis es deuen a l'acció humana, ja sigui per negligència o amb intencionalitat, i només un 8 % són motivats per raons fortuïtes —bàsicament climàtiques.

Respecte als incendis intencionats, segons Guillermo Ribera, director general de Política Forestal de la Generalitat valenciana, "poden haver-hi unes causes especulatives, tot i que són molt difícils de

demonstrar. Sobretot en les zones costaneres del sud de València i del nord d'Alacant, on hi ha interessos per no mantenir zones d'alt arbolat per temor que el valor ambiental pugui anar en detriment dels terrenys com a futur solar".

EL PAÍS VALENCIÀ I EL PERILL DE DESERTITZACIÓ

Al marge dels interessos especulatius —òbviamment minoritaris dins del context dels incendis forestals— un altre aspecte que cal considerar dels focs intencionats és la piromania. El piròman és una persona obsessiva, amb una forta passió pel foc. És tracta, evidentment, d'un psicòpata que requereix la pertinent assistència mèdica, i la seva malaltia podria ser equiparada a una ludopatia o una cleptomania. Malgrat que no n'hi ha gaires, són molt difícils de detectar i de controlar, i els efectes dels seus desordres psíquics acostumen a causar greus danys ecològics.

Pel que fa referència als focs causats per la negligència humana, que són la majoria, l'única manera de combatre'ls és l'educació i conscienciació popular. Per aquest motiu, com dèiem abans, la publicitat duta a terme per les diverses conselleries del nostre país ha ocupat una bona part dels seus programes.

A Catalunya, durant el 1990 i dins del programa *Foc Verd*, les actuacions més significatives en aquesta línia han estat els avisos de perill d'incendi a la premsa; l'elaboració diària d'un mapa de perill d'incendi amb difusió per ràdio i televisió; l'augment de cartells metàl·lics amb la prohibició d'encendre foc; i l'exhibició d'una pancarta aèria a les platges del Principat que recordava als banyistes aquesta prohibició. Al País Valencià i a les Balears, tot i que en menor grau, també s'han aplicat unes mesures publicitàries semblants.

Qualsevol mitjà efectiu per combatre la crema de boscos resulta, doncs, necessari, tan si és de prevenció com d'extinció. I més si tenim en compte que la conca de la Mediterrània, a causa dels incendis forestals, està considerada per les Nacions Unides com una zona amb un alt risc de desertització. I, per últim, una dada que fa pensar: gairebé un 30 % de la superfície del País Valencià està greument afectada pel fenomen de la desertització. Pensem-hi, doncs.

Eduard Company (amb informacions d'Esther Roig i Miquel Payeras)

